

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 2. Ljubljana, 16. prosinca 1897. XXXVII. leto.

Vsebina: Gmotno stanje slovenskega učiteljstva. — J. M.: Narodna naobrazba in vzgoja. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Josip Ciperle: Kulturne slike iz Kranjskega. — Pavel Križ: Prijateljeva pisma. — Naši dopisi. — Vestnik. — Listek upravnništva. — Listnica upravnništva. — Listnica uredništva.

Geslo: „Ne nazaj, ne navzdol, ampak naprej in navzgor“.

Gmotno stanje slovenskega učiteljstva.

II.

Do sedaj smo govorili le o pravicah in dohodkih učiteljev, ostaja nam še beseda o delu, dolžnostih in opravilih, katera so združena z učiteljsko službo.

Postava pravi, da mora učitelj poučevati v šoli do 30 ur na teden in sicer do 40 otrok. Samo na sebi je to videti kaj lahko, kajti potem ne pride niti 5 ur na dan. A to je le na popirju, v resnici pa mu vzame šola več kot še jedenkrat toliko časa, kajti s šolo so združene pisarije: katalogi, spričevala, tedniki, vsakovrstni zapisniki in še — popravljanje nalog ter pripravljanje za pouk. Kar se tiče števila otrok, katero pripada postavno na jednega učitelja, moramo z mirnim srcem trditi, da na kmetih pripada na vsakega učitelja vsaj dvakrat toliko otrok, kolikor mu jih nalaga zakon. Vsak pameten človek bi mislil: ako učiš več otrok, kakor ti veleva postava, dobiti moraš tudi večjo plačo. To pravilo, katero velja deloma pri rokodelcih, ne velja popolnoma nič za učitelje. Ako učijo tudi največje število otrok, ne dobijo niti krajcarja večje plače. To je sicer krivično, a resnično je vendar le.

Toliko površno o delu v šoli. Dični naš pesnik Simon Gregorčič poje: „Dolžan ni samo, kar vелеva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.“ Ako veljajo te besede za vse stanove, veljajo še posebe za učiteljski stan. Od učitelja se nekako zahteva, da mora žrtvovati še zadnje svoje moči, še zadnjo svojo prosto urico delovanju za narod. Ako je kje na deželi kako bralno, pevsko ali drugo narod-izobraževalno društvo, dobimo povsodi učitelja tam kot delaveca — popolnoma brezplačnega delavca. Mnoge občine se ponašajo z izurjenim pevskim zborom. Čegav trud je to dosegel? Pozno v noč, ker po dnevu ni časa, trudi se učitelj s pevci, ter si tako kratki prepotrebno spanje. To pa dela, da ugodí želji ljudstva, katero hrepeni po izobrazbi; žrtvuje se za narod, ker je njega zvesti sin. Kjer je kaj dela, tam najdemo učitelja.

Oglejmo si še učitelja v primeri z drugimi — stanovi. Zakon ima učitelja v mislih kot uradnika. Zapisrega se učitelja tako, kakor druge državne uradnike; politične pravice so tudi blizo jednake. In res, učitelji, kateri so neposredno v državni upravi stojećih šolah nameščeni, vpoštevajo se kot uradniki, četudi imajo ravno iste študije in izpite, kakor vsak drug ljudski učitelj. Država pa je prepustila ljudske učitelje — skoraj vse — na milost in nemilost deželam; le tako je mogoč tak razloček v plačah med posameznimi deželami. Državna šolska postava določa le splošno pravilo glede plač, namreč, da mora vsak učitelj imeti najmanj tako plačo, da zamore z družino stanu primerno shajati — brez vsakih postranskih zaslužkov. Tako je na popirju; v resnici je pa ravno narobe, in večina komaj shaja z vsemi mogočimi postranskimi zaslužki. Je že tako: samo, da je postava na popirju prava in dobra — v dejanju pa naj se izvršuje kakor hoče! Pesek v oči pravici, katera je že davno ob čisti vid!

Posamezne dežele so po svojih deželnih zborih deležne več ali manj v nebo vpijočega greha ter pridržujejo ljudskemu učitelju tako plačo, kakoršna jim gre po državni postavi. Merilo plači ljudskega učitelja je dala država s tem, da sama pošteno plačuje svoje državne ljudske učitelje kot uradnike 11. in 10. plačilnega razreda. Posamezne dežele pa delajo učiteljem večje ali manjše krivice, ker le redki so učitelji, kateri v posameznih deželah dosežejo plačo državnih uradnikov in sicer le najnižji razred. Velika večina učiteljev — n. pr. na Primorskem skoro vsi — ne dosežejo plače državnih uradnikov, ampak komaj plačo državnih služabnikov, kakor: orožnikov, finančnih stražnikov, uradnih slug, pometačev uradov, pismonošev itd. In vendar se od vseh teh — državnih služabnikov — ne zahteva 12letna šola, ne matura, ne drugi izpit i. t. d., ampak zadobiti zamore tako službo vsakdo, posebno ako je bil vojak in je v ljudski šoli se naučil brati

in pisati. In vendar so državni služabniki v marsičem na boljsem, nego pa ljudski učitelji, posebno glede penzije. Še vedno je resničen pregovor starih paganskih Rimljanov, da kogar sovražijo bogovi — narede ga učiteljem!

Končno nam še preostaja izpregovoriti o potezanju učiteljev za zboljšanje gmočnih razmer. Učitelji smo še precej dobro organizovani: imamo okrajna, deželna učiteljska društva in celo „Zaveze“ raznih učiteljskih društev. — Delovanje teh društev je večinoma zanotranjo šolo, za pouk, a vendar se leto za letom oglašajo s prošnjami za zboljšanje plač. V arhivih deželnih zborov leže že celi kupi takih prošenj ter spe spanje — pravičnega. V nekaterih deželah so sicer dosegli nekaj zboljšanja n. pr. na Štajerskem, Kranjskem, Koroškem in vseh severnih deželah — le v Galiciji in na Primorskem je bilo vsako prosjačenje zaman. V Galiciji n. pr. so učitelji celo umirali za lakoto in pomanjkanjem. Znameniti so bili pojavi na Goriškem v zadnjem času.

Narodna naobrazba in vzgoja.

Spisal J. M.

II.

Narod slovenski stanuje po vaseh, malih in večjih mestih. Po vaseh in malih mestih so družbinske razmere več ali manj slične, samo v večjih mestih kakor v Ljubljani, Trstu in t. d. se razločujejo od prejšnjih.

Kako povzdigniti in pospešiti naobrazbo in vzgojo na kmetih in malih mestih na jedni strani, v srednjih in velikih mestih na drugi strani, bodi snov naslednjim vrsticam.

Velike iznajdbe v našem stoletju so gospodarske razmere, francoska revolucija s svojimi posledicami pa politično življenje ljudstva postavila na vse drugo stalo. Življenje narodovo in tudi njegovo naziranje o vseh pojavih javnega življenja se pa še vedno giblje v refleksijah na stare dobre čase. — Kolo napredka in političnih sprememb pa se vrti neprestano in s podvojeno hitrostjo, in ljudstvu, ki se ne ozira na ta velikanski napredek in izpremeno gospodarskih razmer, preti poguba. Vsak trezen in razumen rodoljub ima tedaj važno dolžnost, prvič odpirati ljudstvu oči in mu kazati, kje mu preti materialna in moralna nevarnost in drugič, opozarjati ga, da se te nevarnosti in gotove pogube reši le s tem, ako si z izobraženjem svojega uma pribori za življenski boj potrebno orožje ter z odpravo slabih razvad, ki so se deloma ohranile iz prejšnjih časov, deloma pa izumile iz novih narodno-gospodarskih razmer, okrepi svoje telesne in du-